

מקלח מלאכה ועיין מה שהארבעה דין מקלח מלאכה בס' ז' ובסימן ו' :

וְנִרְאָה לִי הַסֵּבֶר דְּבַר הַרְמָזִים כִּי הֵם, דְּסִגְנוֹת רַשִׁי
בְּפִי הַאֲוֵרָג (דף ק"ז) פִּי שֵׁנִי פְעָמִים עַל מַפִּיס
 מורסא אס לעשות לה פס חייב, אחד משום בונה דמתקן
 פחה או משום מתקן כלי וכן הוא לשון רש"י מה לי מתקן
 מכה מה לי מתקן כלי, ח"כ רש"י בעלמו לא החליט הדבר
 דהחיות הוא משום בונה, דבאמת אפשר לומר דבבעלי חיים
 לא שייך בונה, וגרסא לי דכן הוא דעת הרמב"ם דבבעלי
 חיים לא שייך בונה ולכן המליץ הרמב"ם דחיותו של
 מפיס מורסא לעשות פס הוא משום מכה בפטיש, וכוונת
 דברי הרמב"ם הוא דמתקן המכה וכו' כמו חיקון מנא,
 אבל אם מפיס המורסא להוליך ממנה ליהא חין וז' חיקון
 ולא הוי חיקון כלל ולכן פטור ומוסר לכתחלה דברי מלאכה
 אין כאן דבנין בבע"ח ליהא ותיקון ג"כ ליהא ומש"ס מוסר
 לכתחילה, ומעשה מוציאים כיסב דברי הרמב"ם שכתב
 ולהוליך ממנו ליהא פטור ומוסר דברי חסורו חינו חלל
 משום חיקון והכא דחינו מתקן כלל לכי מוסר ואפשר
 שזהו כוונת הרב המגיד שכתב וכשהוא להוליך ממנו ליהא
 חינו גמר מלאכה ואי אפשר לבא בה חיוב מכה בפטיש
 כונתו כיון דאין זה חיקון עכשיו וגם חינו מועיל פתיחה
 המכה על לאחר זמן לכי מוסר לגמרי :

וְעַיִן דְּבָרִים הַלְלוּ מִיוֹשֶׁבֶת הַיָּם הַסּוּגִיָּה דְּכַחוּבוֹת חִיבֵי
 לבו אם מוסר לבעול בשבת ומיבעיה אם דס
 מפקיד פקיד או חבורי מחבר ופ' רש"י שם מפקיד פקיד
 כמו פקדון כנס ועומד ואינו נבלע בדופני הרחם להיות
 יולדתו ע"י חבורה אלא שהפחה נעול בפניו ופוחתין לו ויולד
 ואמרין שם עוד ואח"ל דס מפקיד פקיד לדס הוא לריך
 שרי או דילמא לפתח הוא לריך ואסור, ומפרש רש"י או
 דילמא לפתח מחבין וברי הוא כבנין ואסור, והנה לדברי
 הרמב"ם דמפרש בנפיש מורסא דחייב אם לעשות לה פס
 משום מכה בפטיש ואינו חייב משום בונה ע"כ לדבריו
 בהאי סוגיא דמסחפק הש"ס או דילמא לפתח הוא לריך
 ואסור גמי יפרש דהאיסור אם מכין לפתח הוא משום מכה
 בפטיש וכמתקן מנא הוא אפילו אם אין בנין בכלים ובאמת
 בבע"ח ליהא משום בנין אבל מתקן מנא ודאי ליהא דלא
 גרע מהאזה ועבילה על האדם דאסור משום חיקון גברא
 וכן אסור לעשות פחה בבעלי חיים משום דמתקן מנא
 וחייב משום מכה בפטיש, אבל אם אין כוונתו לפתח פחה
 ורק להוליך הדם והדס הוא פקיד ועקור ואינו נבלע ברחם
 ח"כ חין שום חסור בעולם דחיקוני גברא ליכא אעפ"י
 דהפחה נעשה ממילא דהוי דבר שאין מחבין ועוד שאינו
 לריך לפתח כלל והעיקר כונתו חינו חלל להוליך את הדם
 ובנין בבע"ח גמי ליכא ומכה בפטיש אין כאן דכל עיקר
 חיובא משום מכה בפטיש כשרוצה לחקן דבר מה אבל כאן
 דכל כוונתו הוא להוליך את הדם ח"כ חין כאן מכה בפטיש
 דברי חינו מתקן לגברא כלל, ולכן מוסר לבעול בשבת,
 ועפ"י מיושב היטב קושיות רש"י וחוס' שהקשו לדס הוא
 לריך ושרי הא פסיק רישים הוא לענין הפתח וחיורו דמשום
 שיכול להוליך הדם בלא עשיית הפתח וכפי שהסברנו בסוגיא
 לדעת הרמב"ם לא קשה קושיותם כלל דמאי שייך לומר דהוא
 פסיק רישים לענין הפתח דברי כל עיקר עשיית פתח הוא
 משום חיקוני גברא וכו' מכה בפטיש, אבל מי שאינו לריך
 להפחה ח"כ חין עשיית פתח אלא שום חיקון ומאי איכפה
 ליה בעשיית הפתח, ובשלמא לרש"י וחס' דעשיית פתח
 באדם חייב משום בונה וח"כ אם בנה בנין בשבת אפילו אם
 לא

ד"ה פוער הים ר' שמעון אף צמוליא את המת לקוברו
 פירוש משום דרף ו' מלאכה שאינה לריבא לגופא לפי שאין
 לו הנאה לא בהולאתו ולא בקבורתו, אבל ההנאה היא
 מניעת העומאה שהוא מונעו ממנו בהולאתו וכן לידת נחש
 שלא ינשכנו נקראת מלאכה שאינה לריבא לגופא שאינו אלא
 מניעת היזק ואין לו הנאה בנוסף על מלאכה, וכן כיבוי
 פחלים וגחלים מלאכה שאינה לריבא לגופא שאין לו הנאה
 בנוסף על כיבוי אלא כיבוי של פחילה שריך להבהבם
 וגחלים לעשות מהם פחמים שהוא לריך להדליק ולבכותה
 והכיבוי בעלמו הוא התיקון ממש, וא"כ ח"כ מוסר יריעה
 שנפל לה דגנא לא יהא חייב שאינו לריך לגופא של השירה
 שברגלו לא נפל בה דגנא ולא היה לריבא לחותו מלאכה י"ל
 דמ"ע כיון שנפל שם דגנא לריך הוא לאחזה חפירה והנה
 הוא ממנה כחולש מן המחזיר דברגלו לא היה מחובר ואינו
 לריך שיהא מחובר כדי שיחלוש ממנה ואעפ"כ מאחר שהוא
 מחובר לריך הוא לחלוש והנה הוא מאחזה חלישה ממש,
 ומלאכה הריבא ממש הוא והמוליא ריה רע כל שהוא ששינו
 בפי' ח"כ עקיבא שהוא חייב אף ר' שמעון מודה בה
 ובשוליתו לזורך רפואה לגמר בריח רע והרבה עושין כן וכן
 פירשה הר"ה ז"ל עכ"ל וכן הוא בחידושי הר"ן בקרס :

דְּכַתְּבָא מתוך דבריהם דחיזה מלאכה נקראת חינו
 לריבא לגופא היכא דחינו נהנה מהמלאכה
 כלל, אבל אם יש לו הנאה מהמלאכה וגופו נהנה ממנה
 אע"פ שאינו לא הניע עליו שיטעך לעשות היה יותר
 נהנה אבל עכשיו שהניע עליו שמכריחו לעשות המלאכה
 נקראת מלאכה הריבא לגופא וכן הוא בהולאת השן שמלטער
 ממנו אם לא יולאו ועכשיו צמוליא נהנה ממנו הוא מלאכה
 הריבא לגופא וחייב חטאה, ודומה היא ממש ליריעה
 שנפל בה דגנא וחיפירה ולמוליא ריה רע ולכן פסק הרמ"א
 דמוליא ע"י נכרי אבל ע"י ישראל חייב הוא כדן כל מלאכה
 שבת, ולכאורה יש לחמוס כיון דהוכחנו דהולאת השן אסור
 מן החורה דהוי מלאכה הריבא לגופא ח"כ אפי' על ידי
 נכרי אסור דמלאכה דאורייתא הכל מודין דאסור לומר
 לנכרי לעשות, אבל זה חינו קושיא דהנה בחולה פסק
 הרמ"א לקמן סעיף י"א דאפילו חולה שאין בו סכנה מוסר
 לעשות לריבא חולה ע"י נכרי וכל שכן בשניים דאם יש לו
 כאב גדול דומה כמכה של חלל להכי בחושש בשנו החירו לו
 על ידי נכרי ולא גרע מחולה שאין בו סכנה וכן נראה
 מדברי סג"א ז"ל, ובדברי הרמב"ם דמפיש שחין אשר העיר
 הרב סמ"מ דלדברי הרמב"ם שסבר מלאכה שאינה לריבא
 לגופא חייב היה לו להרמב"ם לחייבו אף אם הפיסה להוליך
 ממנה ליהא דהרי כל פטורא דפסיס להוליך ליהא ממנה
 היא משום מלאכה שאינה לריבא לגופא ולהרמב"ם היה ליה
 לחייב דכל מלאכה שאינה לריבא לגופא חייב, וחיורן על
 קושיא ו' חירן הרב המגיד משנה דהרמב"ם מפרש כלשנא
 קמא בגמרא מאן תנא אמר רב יהודה ר"ש היא דס"ל מלאכה
 שאינה לריבא לגופא פטור זהו נאמר על משנתנו דהא
 שלא לזורר אבל חייך אף לר' יהודה אחיה, ומשום הכי
 מפרש הרמב"ם דחיובא דמפיש מורסא הוא מטעם מכה
 בפטיש ולא כדברי רש"י דמשום בונה וכשהיא להוליך ממנה
 ליהא חינו גמר מלאכה וא"כ לבא בה חיוב מכה בפטיש
 שהוא גמר מלאכה בשום פנים כ"ז הוא דקרי הרב המגיד :
אבל לפ' עוד דברי הרמב"ם סתומים ומופלגים דברי
 דבר שאין ו' גמר מלאכה מי שרי לכתחלה וברי
 מקלח מלאכה גמי אסור ואמנם נאמר דלהוליך ממנה ליהא
 אף מקלח מלאכה לא הוי אבל פעמא בעיה למי אין ו' אפי'

הערה 1234567

הניין ומאחזיזין את האור במדורה בית המוקד ובגבולות כדי שיהיה האור רבועא אמר ר' יוסה בשבט כהני לא העשה כל מלאכה ועשייתו היא מאלוה בשר כהן החורה אמרה אין שורפין קדשים ביו"ט ואין לר"ך לומר בשבט, מה חמית לומר כן לא חותירו ממנו עד בוקר והנותר ממנו עד בוקר באש חשדו אחר שני בקרים אחר בוקר של חמשה עשר ואחר בוקרו של שש עשר וכחצי והנותר מכשר הזנה ביום השלישי באש ישרף, ופי' הירושלמי מוכרח לפרש דכחילוק בין קדשים הנשרפין למלאכה שבה דבמלאכה שבה הקפידה החורה על עשיית המלאכה ובמלאכה הדיון שבין שפועלת האדם נגמר בערב שבה והמלאכה הנעשית בשבת נעשית מאלוה אין שום איסור בדבר, ודמו שפי' הנמוקי יוסף בפ' במיתא לענין אשוי משום חזיון חזק מדליק את הכר בע"ש והיא דולקת וכולה בשבת כא חזיון מדליק הוא, ופי' הנמוקי יוסף דכן אמר דאשוי משום חזיון, אבל מחלילת הכדלקה דומה כאלו עשה כל הכיוון וכן בשבת חזקא כשהדליק את הכר דומה כאלו נשרפה מכחו כל הכר, אבל מה שדולקת וכולה כל השבת זהו דבר שנעשה מחזיון ולא ע"י מעשה האדם והמלאכה נעשית על ידי האדם ככר נגמרה הכל מערב שבת, וזהו סברה הירושלמי שאמר ר' יוסה בשבת כהני לא העשה מלאכה ועשייתו היא מאלוה אבל בקדשים פסולין הקפידה החורה שלא יתעשרו ביו"ט ואסרתו החורה שלא יהיה האש גורם להכשלתם שיתעשרו ביו"ט, ומכאן ראינו למה שכתבנו בסיומן ו' יו"ט דגורם במלאכה שבת מותר יו"ט ששארנו, שוב אמר הירושלמי שם מהו להלית האור במדורה חמץ, פי' שיהיה האור מערב יו"ט וחסה דולקת ביום טוב ואמר עלה בירושלמי מאן דיליק לה מותר אסור ומאן דלא יליק לה מותר מותר הקפידה החורה שלא יתעשרו ביום טוב ואפילו באופן שמחמת מלאכה שבת ויו"ט אין שום איסור בדבר מ"מ אסרתו חורה שהקדשים לא יושמדו ולא יתעשרו מן העולם בשבת ויו"ט, ולזה אמרה החורה והנותר ממנו עד בוקר באש חשדו אחר בוקר של שש עשר, וכיון שכן הוא ודאי נראה שאפילו להאכיל הקדשים פסולין לכלב או להטיל לים נמי אסור ביום טוב, דלא אסרתו חורה לכלותם ביו"ט מחמת מלאכה ורק גורם החורה שלא לכלותם בשבת ויום טוב, ולכן חזק שיהיה הכליון אש ע"י כלב או אופן אחר הכל אסור בשבת ויו"ט, ולכן מחזיקים וטללים דברי רש"י בביאור שם דחלה שנעמאח אסור לחמו לכלב ביו"ט משום דאין מבערין קדשים ביו"ט, דהאמת כן הוא שאמר ר' יוסה בירושלמי דכליון קדשים עמאים אסור ביום טוב אך שיהיה ולא מחמת חשש מלאכה אלא כן גורם החורה שלא יעשה כליון קדשים בשבת ובי"ט אבל בחמץ אש נאמר דאין לר"ך שריפה וא"כ לא ילפינן מותר וכיון שלא ילפינן מותר א"כ איסורו להטיל ביו"ט הוא משום מלאכה ובמקום דאיסורו מחמת מלאכה א"כ דוקא שריפה אסור אבל להאכיל לכלב שרי :

ומעתה מיושב הסוגיא מאד ונחית דברי רש"י לעין כל ונראה דאמר רבא ש"מ מדר' עקיבא שסבר דאין ביעור חמץ אלא שריפה ויליק לה מותר כר' יודא וא"כ הסברה לעשות כליון החמץ דוקא בערב יו"ט ומבואר דאך ביום הראשון חשבונו הוא מערב יום טוב וממילא אף דמצינו דוקא בשריפה עכ"ל אסור להכשיר החמץ אפי' ע"י אכילה כהמה או כלב כדפרשנו דדומה לקדשים פסולין דאסור לכלותם ביו"ט אפי' ע"י אכילה כלב, אבל אש ר' עקיבא סבר דהשנתהו בכל דבר וא"כ לא יליק חמץ מותר וכיון שלא ילמוד חמץ מותר א"כ אין איסורו שלא יכלה אותו ביום

לא כיון לביתו מ"מ כיון דנכנס הבנין ע"י פעולתו אף שלא כיון לזה הוי פסיק רישיה ולא ימות ואסור, אבל לפי שיטת הרמב"ם נעשיית פחה באדם אינו הייב משום בונה אבל כשלא יגיע לו חוטא מחספה ולא נכנס כלל מבלי חזקון אף דנעשה פחה ודאי אין שום איסור בעשייתו ולכן קאמר הש"ס דאם לדם הוא לר"ך שרי' לגמרי ולדעת דומה כאלו קורע דבר חלול דמפורש בש"ע דאין בזה שום איסור ועיין שו"ע או"ח סימן ש"ד סעיף ט' ובמג"א שם סעיף י"ד וז"ל וביתר גמור הוא לחזקון החלול חזק מדבר שיש בו כלי בחיכותו אבל מקלקל בפסיקה חלול מותר לגמרי, וכחכ עוד שם במג"א שכתבנוק עדים לחיכות גדולות לא הוי מלאכה אלא עובדא דחול, וכן נראה לדעת הרמב"ם אש לדם הוא לר"ך הפחה שטובה דומה כאלו קורע בחלול ואך אש לפחה הוא לר"ך אפי' שאין בו משום בונה אסור. משום מחזקן גברא וכו' כמו חזקון מנה כל זה נראה לענ"ד פשוט :

סימן י

גרסינן במכנה פכחים (דף ה') בברייתא כתיב אך ביום הראשון חשבונו שחור מבחיכם, מ"ר"ב יום טוב או אינו אלא ביו"ט עצמו חלמוד לומר לא תשחט על חמץ דם זבחי לא תשחט את הפסח ועדיין חמץ קיים דברי ר' ישמעאל ר"ע אומר אינו לר"ך הרי הוא אומר אך ביום הראשון חשבונו שחור מבחיכם וכתיב כל מלאכה לא תעשו ומצינו להכשיר שהוא אב מלאכה, ואמר רבא עלה ש"מ מדר' עקיבא חלה ש"מ אין ביעור חמץ אלא שריפה כו', ופי' רש"י ש"מ מדלא נפקא ליה דהאי יום הראשון עיו"ט אלא משום דאסור לבער ביו"ט ש"מ ס"ל כר' יהודה דאמר לקמן בפרק כל שעה אין ביעור חמץ אלא שריפה ויליק לה מותר דאי השנתהו בכל דבר ס"ל לוקמה ביו"ט ויכתיבה בדבר אחר יאכילנו לכלבים או ישליכנו לים ע"כ, והקשו הגאונים הפני יושע והמודע ביאורם במדורה קמה על רש"י הא רש"י פי' במתני' ביה (כ"ז ע"ב) ומעשה ושאלו לר' ערפון עלי' ועל דחלה שנעמאח ביו"ט ואמר לא יוצא ממקומה ופירש' חלה שנעמאח אינה ראויה לכהן היום דהא באכילה אסורה לעולם ובספקה או לחם לכלב ביו"ט אסור דאין מבערין קדשים עמאים מן העולם ביו"ט ואפילו ע"י אכילה כהמה דקיי"ל שאין שורפין קדשים ביו"ט ולא סימא דוקא שריפה משום דהבער שאל לזורך היא דהא אין מדליקין שמן שריפה ביו"ט הבערה לזורך היא דהדלקה נר ביו"ט לורך אכילה הוא ומותרת אפי' בשמן שריפה לא והוא שמן חרומה שנעמאח דגיש"כ הוא שאין קדשים עמאים מבערים ביו"ט דרמנאח אחשבה להבערתו דכתיב באש ישרף הלקך מלאכה היא, וכן פירש' במסכת שבת פרק מפנין ע"ש וא"כ בשיטת רש"י דאפילו להאכיל לבהמה או לכלבים גם כן אסור מטעם הבערה א"כ אין ראייה דאין ביעור חמץ אלא שריפה דיוכל להיות דחמץ מבער בכל דבר וזה דריק ר' עקיבא ביום הראשון בעיו"ט דמצינו להכשיר שהיא אב מלאכה הפירות לשיטת רש"י דכל הבערה ביו"ט אסור משום אב מלאכה וזו קושיא חמורה מאד :

ועזרני ה' יחנך להרץ הקושיא עפ"י דברי הירושלמי ריש פרק כמה מדליקין ולא בשמן שריפה אמר רב חסדא וזהו חומרה שאסור להלית את האור במדורה קדשים וכו' דליקא והולכה כל השבת כמו שאסור להדליק שמן שריפה בערב שבת שידלוק כל השבת, ומקשה הירושלמי וזה